

EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (4)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben

*mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn...
Kemâ yenbagî li- celâli vechihî ve li-azîmi sultânih...
Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayra halkihî seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve
sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn...
Emmâ ba'd:*

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Evliyaullahın hayatlarını anlatan güzel bir kitabı okuyoruz. Tabakâtü's-Sûfiyye... Büyük tasavvuf büyüklerinin hayatlarını anlatan meşhur bir eser. Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin Tabakâtü's-Sûfiyye'si. Burada yirminci tercüme-i hâl Ebû Turab en-Nahşebî isimli şahsın hayatını ve sözlerini okumaya devam ediyoruz.

Okumaya başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'in ruh- u pâkine bizlerden birer hediye-i Kur'âniyye olsun diye ve diğer enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabîn ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, ezvâc-ı tâhirâtının, evlâdının, zürriyet-i tayyibesinin, hulefâsının; ve mânevî

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

makamının varisleri evliyaullah ve sâlihînin, mürşidîn-i kâmilînin, sâdât ve meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhlarına;

Uzaktan yakından buraya gelmiş olan, siz değerli kardeşlerimin ahirete göçmüş olan müslüman ecdâdının, ceddâtının, akrabasının, evlâdının, yakınlarının, dostlarının ruhlarına bizlerden hediye olsun diye; onların kabirleri nur dolsun, ruhları şâd olsun, makamları yüksek olsun diye;

Bizleri de Allah CC sevdiği kullarından eylesin; ömrümüzü rızasına uygun, sevdiği işleri yaparak geçirmemizi cümlemize nasib eylesin; bu büyüklerin halleri, sözleri bizlere tesir etsin, bizi de Allah'ın sevdiği kullarının yoluna çeksin diye; okuduklarımızdan istifade edelim, faydalanalım, feyz alalım da, Allah'ın sevdiği işleri yapalım, sevdiği huylara sahip olarak yolumuzda öyle yürüyelim diye; sonunda Rabbimizin rızasına vâsıl olup cennetiyle, cemâliyle müşerref olalım diye, buyurun bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım!..

.....

a. Yalnız Allah'la Meşgul Olmak

150. sayfadayız ama 149. sayfadaki sözü vardı. O sözü bir daha açıklamak gerekiyor. O günden açıklayacaktım ama başka bir güne bırakayım demiştim.

Ebû Turâb Hazretleri 149. Sayfanın 12. paragrafında buyuruyor ki:

قَالَ وَقَالَ أَبُو تَرَابٍ مَنْ شَغَلَ مَشْغُولًا بِاللَّهِ
عَنِ اللَّهِ أَذْرَكَهُ الْمَقْتُ مِنْ سَاعَتِهِ

149/12 (Kâle, ve kâle ebû turabun: Men şegale meşğülen bi'llâhi ani'llâh, edrakehü'l-maktu min sâatihî)

Bir daha okuyorum bu uzun bir cümle. Buyurmuş ki:

(Men şegale meşğülen bi'llâhi ani'llâh) “Allah’ı bırakıp da, Allah’tan başka bir şeyle meşgul olan kimse.”

Mesela bir insan geceleyin seccadesini yayıyor. Herkes uyumuş, kimsenin haberi yok, abdestini almış bu mübarek seher vaktinde seccadesinde ibadet ediyor.

Kimle meşgul? Allah’la meşgul. Allah’ın zikriyle meşgul... Allah’a ibadetle meşgul... Allah’ın sevgisi saygısı içinde gözyaşlarıyla ibadet ediyor. Çok kıymetli bir şey!

Bir kimse Allah rızası için gözyaşı dökerse, gözünden bir damla yaş aksa, o gözlere cehennem ateşi değmezmiş. O kadar önemli...

Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifinde buyurmuş.

“—İki göze cehennem ateşi değmeyecek: Hudutlarda nöbet bekleyen göz, bir... Allah korkusundan ağlayan göz, iki...”

Kimisi Allah korkusundan ağlar, kimisi Allah aşkından, muhabbetinden ağlar. Allah'la meşgul oluyor.

(Men şegale meşğülen bi'llâhi ani'llâh) “Kim Allah'la meşgul iken...” Buna hal cümlesi derler, eskiler iki tire arasına alırlar, cümle-i mutarıza derlerdi.

Allah'la meşgul bir haldeyken bir insan, Allah'a meşguliyetinden döner, başka bir şeyle meşgul olmaya başlarsa; Allah'la meşgul iken, Allah'la meşguliyetten zihnini başka yere döndürür, başka şeyle meşgul olursa; *(edrakehü'l-maktu min sâatihî) “Allah'ın gazabı, kızgınlığı, anında hemen gelir.” Yumruk iner, tokat, şamar yüzüne şaplatılır; hemen cezasını, belâsını bulur.*

Bu neden böyle olur?

İnsan Allah'la meşgul olduğu zaman, en güzel şeyle meşgul oluyor. En güzel şeyi bırakıp da başka şeyle meşgul olursa, Allah üzülür, Allah sevmez, darılır, kızar:

“—Sen benim huzuruma çıkmışsın! Benimle konuşurken, bırakıyorsun benimle konuşmayı, başını başka tarafa çevirmişsin, başka şeyle meşgul oluyorsun! Olur mu öyle?” gibi oluyor.

Bir benzetmeyle söylemek gerekirse, Peygamber SAS Efendimiz hadis-i şerifte bunu namaz kılan hakkında buyurmuştur.

Namaz kılan insan neye benzer? Bir büyük, muhteşem, haşmetli hükümdarın tahtta oturduğu sırada onun yanına giren bir kimseye benzer.

Koca sultan, imparator, haşmetli hükümdar tahtına oturmuş. Sen de salonun kapısına gelmişsin, izin istemişsin. Kapıyı açmışlar sana.

“—Gel bakalım, hükümdar seni huzuruna kabul etti. Gir!” demişler.

Sen içeri girdin, hükümdarın yanına vardın; konuşacaksın. Onunla meşgul olmuyorsun; “Ahh kapının süsleri ne güzelmiş, kenardaki vazo nakışları şöyle, halı acaba ipekten mi, acaba şuradaki eşya, şamdan bakır üstü altın mı... vs.”

Hükümdarın huzuruna girmişken, hükümdarı bırakıp da başka şeyle meşgul olanlara hükümdar ne yapar?

“—Atın şu divaneyi dışarıya! Bu, nereye geldiğini bilmiyor. Benim huzurumda başka şeyle meşgul olacak zaman mı? Ben onu kabul etmişim; atın bunu...” der.

Çevirir yönünü, başkasıyla konuşur. Onu attırır huzurundan. Namaz kılan insan namazda Kâbe’den, Allah’ın divanına durmaktan, Kur’ân-ı Kerîm’in ayetlerini düşünmekten gayrı bir şeyle meşgul olursa, hesapla, kitapla, bakkalla, dükkânla, başka dünyevî işlerle meşgul olursa, ne olur?

“—Böyle büyük bir haşmetli hükümdarın huzuruna girip de hükümdarla meşgul olmayıp, sağla solla meşgul olan divane insan gibi olmuş olur.” diyor. Allah ondan çevirir. Bu da aynısı.

Allah’la meşgul olurken bir insan o meşguliyetine yakışmayan başka işlere dalarsa o anda ne olur?

Allah'ın kızgınlığı gazabı anında gelir; onu bulur. "Seni edepsiz seni... Elinde olan nimetin kıymetini bilmiyorsun! Ulaştığın şerefın farkında değilsin. Benim huzurumda benimle meşgul olacakken, mâsivallahla, gayrullahla meşgul oluyorsun." diye arkasından gazap ulaşır.

Bir menkabe anlatırlar:

Dervişin birisi tesbihini çekerken güzel bir tecelliye mazhar olmuş. Çok güzel bir tecelli ama, adam o sırada hâlâ şeyhine rabıta etmeye çalışıyor. Şeyhi hemen karşısında görünmüş;

"—Şimdi bırak beni, kendini şu tecelliye götür bakalım!" demiş.

Her şeyin yeri, sırası var, zamanı var.

"—Ayakkabı sana lazım mı?"

"—Lâzım..."

"—Nerede lazım?" Evde yokken lâzım.

"—Eve gelince ne yapılır? Kapıda ayakkabı çıkartılır.

Otomobil insanı apartmanın üst katına çıkartıyor mu? Aşağıda garajda, kaldırımın kenarında kalıyor.

Ondan sonra her yere göre vasıtalar, imkânlar değişiyor. Allah'la meşgul olan insan o meşguliyeti bırakır da, gönlü başka şeye, mâsivallâha kaydırırsa tam o kusur halinde belasını bulur, cezasını çeker." demek.

Allah kusurlarımız affeylesin... Dünyada, âhirette her türlü nimeti ihsan eylesin...

b. Tevekkülün Hakîkati

13. paragrafta Ebu Turâb en-Nahşebî Hazretleri buyurmuş ki:

سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ سَعِيدِ الثَّغْرِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَبْدَ
السَّلَامِ بْنَ مُحَمَّدِ الْمُخْرَمِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي
شَيْخٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ التَّمِيمِيِّ
يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا تُرَابٍ يَقُولُ التَّوَكَّلُ
طَمَآنِينَةُ الْقَلْبِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

TS. 149/13 (Semi'tü aliyye'bne saîdini's-sagrî, yekülü: Semi'tü abde's-selâmi'bne muhammedini'l-mahremî, yekülü: Semi'tü'bne ebî şeyhin, yekülü: Semi'tü aliyye'bne'l-hüseyne't-temîmiyye, yekülü: Semi'tü ebâ türâbin, yekül)

Bu raviler zinciriyle bir yeni söz geliyor, Ebû Turâb Rh.A'in sözü geliyor: (Et-tevekkülü tamanînetü'l-kalbi ila'llah)

Tevekkül denilen şey nedir? Allah'a insanların şu kalbini sükût içinde, mutmain olarak bağlamasıdır.

Bazen soruyorlar:

“—Sen bunu niye böyle yapıyorsun? Üzülüyor musun, seviniyor musun?”

“—Kalbim mutmain, çok müsterih.” diyoruz ya.

Bunu yapmaktan içinde bir rahatsızlık yoksa, kalbi çok rahatsa, tamam kalb-i mutmaindir.

“—Ben mutmain olarak bu işi yapıyorum.” diyoruz.

Tevekkül neymiş? Allah’a, Allah’ın kendisine yardım edeceğine mutmain olarak bağlanmak. Kalbin Allah’la mutmain olması...

“Mademki Rabbimdir, mademki Allah-u Teâlâ ‘Bana tevekkül edin!’ buyurmuş; Ben de ona tevekkül ettim, el-hamdü lillâh, Allah bana kâfidir.” diyebiliyorsa insan, işte tevekkül budur. “Kalbin Allah’la mutmain olması, ona bağlanmasının tereddütsüz, şeksiz olması, imanının tam olması...” demek.

Nasıl? Misal vererek söyleyelim. Bu gibi şeyler kolay anlaşılmaz da, misal gösterirsek anlaşılır.

Peygamber SAS Efendimiz Medine-i Münevvere’ye giderken, müşrikler peşine düştüler mi? Düştüler.

Kılıçlar, hançerler bellerinde miydi? Oklar omuzlarında mıydı? Öldürmeye kastetmişler miydi? İz sürüp de Sevr mağarasının ağzına kadar gelmişler miydi? Gelmişlerdi.

Hız. Ebû Bekr-i Sıddîk’ı telaş almış mıydı? Almıştı.

Düşmanın ayağı orada, düşman kılıçla öldürmeye gelmiş, iz sürmüştü. Ebû Bekr-i Sıddîk RA, kendi canı için değil Peygamber Efendimiz’in için üzülüyor. Gözünden yaşlar boşalıyor. Yılan delikten çıkmasını diye, orada gördüğü deliğe ayağını dayamış, yılan ısırmış; acıyor.

Acısından gözünün yaşı, dizinin üstüne başını koymuş olan Rasûlüllah'ın yanağına damlıyor.

Böyle bir manzarada, Rasûlüllah SAS Hz. Ebû Bekir'e:

لَا تَحْزَنُ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا

(التوبة: ٤٠)

(Lâ tahzen) “Üzülme, telaş etme, (inna’llâhe meanâ) muhakkak Allah bizimle beraberdir.” (Tevbe, 9/40) buyuruyor.

İşte tevekkül! İşte kalbin mutmain olması, Allah'a bağlılığından kafasının rahat olması...

Başka misal:

Musa AS ve ashabı Mısır'dan ayrıldıkları zaman, Firavun ordusunu topladı, onların peşine düştü. Yakalasa canlarına okuyacak, hepsini kesecek, kıtır kıtır doğrayacak; öldürecek. Onlar kaçarken önlerine deniz çıkıyor. Koca deniz, derya veya bir nehir. Nil nehri veya Kızıldeniz...

Karşı tarafa geçemediler. Güldür güldür akıyor. Bir deniz, boğaz gibi bir şey...

Gezinti yaptık, geceleri yattık, ezan okuduk, kamet getirdik, cemaatle namaz kıldık, zikir yaptık el-hamdü li’llâh... Nil nehri kocaman boğaz gibi akıyor. Karşı tarafa geçilmez.

Arka taraftan düşman gelmeye başladı. Baktılar:

“—Eyvah! Firavun'un askerleri tozu dumana katarak, koşturup geliyorlar.

قَالَ أَصْحَابُ مُوسَىٰ إِنَّ لَٰمُذْرِكُونَ قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ

رَبِّي سَيَهْدِينِ

(الشعراء: ٦١-٦٢)

(Kàle eshâbu mûsâ) “Mûsâ AS’ın ashabı, (innâ lemüdrakûn) ‘Eyvah, yakalanacağız!’ dediler.”

Niye?

“—Firavun’dan kaçtık, önümüze deniz çıktı. Denizden de karşıya geçemeyeceğiz. Onlar da geliyorlar. Eyvah, sıkıştık, yakalanacağız!” dediler.

Mûsâ AS ne dedi? (Kàle kellâ) “Öyle şey olur mu ya, asla... Asla... (İnne maiye rabbî seyhedîn) Rabbim benimle beraber, Rabbim benim yanımda... O bize yakın, o bize hidayet edecek, yol gösterecek.” dedi. (Şuarâ, 26/61-62)

“—Yâ Mûsâ, yol yok... Önün deniz, arkan düşman; hani yol?”

“—Rabbim benim yanımda ya, o gösterecek. Kendi bilir, kâdir-i mutlak...”

Ne kadar kâdir-i mutlak? Hiç kayıtsız şartsız, her şeye gücü yeten... Dilerse, Musa AS’ı kavmiyle beraber alırdı, öbür tarafa havadan geçirirdi, öyle yapardı.

Havadan herkes geçer. Kuşlar da geçiyor. Havadan geçirseydi bir başka türlü olurdu ama, nehri yol yapmış... Geçilmeyecek deryayı yol yapmış, büyük bir bulvar oluyor.

12 fırka halinde, kavminin aşiretlerini 12 yoldan karşı tarafa geçiriyor.

Olur mu?.. En olmayacak gibi görünen şey oluyor. Denizin suları yol olacak ayrılıyor, her kabileye yol gösteriliyor. “Siz Allah’a inandıysanız, buyurun geçin bakalım!” deniyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri Mûsâ AS’a vahyediyo:

“—Firavun benim düşmanım, siz benim kullarımsınız, mazlumsunuz; ben mazlumlara yardım ederim. Siz mü’minsiniz, ben mü’minlere yardım ederim. Buyurun geçin!” buyuruyor.

“—Olur mu, deniz açılır mı?”

Açıldı, geçtiler işte... Tarih bunu yazıyor.

“—Açılmışsa, sular kesilmiştir...”

Öyle şey yok! Mucize mantıkla izah edilemeyecek şeydir. Mantıkla izah edilse, herkes “Ben de yaparım! Onu babam bile yapar.” der.

Yol açıldı. Firavun’un askerleri de arkasından peşlerine düştüler. Öndekiler dıgıdık dıgıdık geçtiler. Onlar da arkasından girer girmez sular kapandı mı? Hepsi boğuldu.

O zaman, o çaresizlikte Mûsâ AS’ın, “Hayır, asla! Rabbim benim yanımda, o bana mutlaka yol gösterecek!” demesi tevekküldür.

Peygamber SAS’in, “Yâ Ebû Bekir, mahzun olma, Allah bizimle beraberdir!” demesi tevekküldür, tevekkülün şaheseridir, şahikasıdır.

Aziz ve muhterem kardeşlerim! Tevekkül budur. Tevekkül, lafla değil. Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetlerinde Allah'a tevekkül etmek emrediliyor.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

(النساء: ٨١)

(*Ve tevekkel ale'llâhi ve kefâ bi'llâhi vekîlâ*)
[Allah'a tevekkül et! Vekil olarak Allah yeter.]
(Nisâ, 4/81) Tevekkül etmek bizim vazifemiz.

فَتَوَكَّلُوا

(المائدة: ٢٣)

(*Fetevekkelû*) “Siz de tevekkül ediniz!” (Mâide, 5/23) diye Allah- u Teâlâ kendisi istiyor.

Tevekkül nasıl olacak? Çalıştıktan, gayret ettikten, hizmet ettikten sonra olacak. Böyle tevekkül edeceksin. Tedbir aldıktan sonra...

Peygamber SAS Efendimiz buyurdu ki:¹

قَيْدَهَا وَتَوَكَّلْ

خط.كر. عن ابن عمر. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُرْسِلُ وَأَتَوَكَّلُ؟ قَالَ فَرَكَرَهُ. قَالَ خط. متروك؛ طب.
(هب.كر. عن جعفر عن أبيه)

¹ Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.722, no:6616; Şeybânî, *el-Âhad ve'l-Mesânî*, c.II, s.172, no:971; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.368, no:633; İbn-i Kâni', *Mu'cemü's-Sahâbe*, c.II, s.210, no:712; Hatîb-i Bağdâdî, *el-Esmâü'l-Mübheme*, c.I, s.50; Amr ibn-i Ümeyye ed-Damrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.101, no:5689; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.104, no:1905;

Mecmaü'z-Zevâid, c.X, s.520, no:18097; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.211, no:15340.

RE. 336/13 (Kayyidhâ ve tevekkel) “Deveni bağla, tedbirini al, ondan sonra tevekkül et!”

b. Hacetleri Allah Verir

قَالَ وَقَالَ رَجُلٌ لِأَبِي تُرَابٍ أَلَيْكَ حَاجَةٌ فَقَالَ لَهُ
يَوْمَ يَكُونُ لِي إِلَيْكَ وَإِلَى أَمْثَالِكَ حَاجَةٌ لَا يَكُونُ
لِي إِلَى اللَّهِ حَاجَةٌ

TS. 150/14 (Kàle, ve kàle racülün li-ebî turâbin)
Aynı raviler rivayet etmişler ki, adamın birisi
Ebû Türâb en-Nahşebî Hazretlerine demiş ki: (E
leke hâcetün) “Bir dileğin var mı, benden bir
isteğin, hâcetin var mı?”

Kullar hacet sahipleridir. Herkesin her an
ihtiyacı vardır. Allah hacetleri vericidir, kàdiye’l-
hâcât’tır. (Kàdiye’l-hâcât) “Hâcetleri yerine
getiren, isteyene istediğini veren, ihtiyacını
gideren, muradına erdiren.” demek.

Allah-u Zülcelâl Hazretleri kàdiye’l-hâcât’tır;
kullar da hacetleri olanlardır. Sabah akşam,
gece gündüz el açarlar:

“—Aman yâ Rabbi, aman yâ Rabbi, aman
yâ Rabbi! Ver yâ Rabbi, ver yâ Rabbi, ver yâ
Rabbi!”

Kulun işi istemek, Allah’ın işi vermek...

Soruyor: (E leke hâcetün) “Bir hacetin var mı?

Elbette haceti var, hacetsiz kul olur mu? Var
tabii, ama sana değil... Sana ihtiyacı yok.

(Kàle lehû) O adama dedi ki: (Yevme yekûnü ileyke ve ila'llàhi hâcetün) "Sana ve senin gibilere hacetim olduğu bir gün ha! Olur mu öyle şey! Allah varken, ben senden bir şey ister miyim?"

Bu sözü niye söylemiş? Belki şunu demek istiyor:

İnsan ihtiyacını Allah'tan ister ama, insan insana bazen muhtaç olur. Ne zaman muhtaç olur? Öldüğü zaman.

"—Öldüğü zaman kefeninin biçimini yapsınlar, namazını kılsınlar." diye.

Bu ince sözün arasında belki onu kasdediyordur.

"—Öldüğüm zaman, hiçbir şeyimin kalmadığı, talebimin olamadığı zaman, benim cenazemi kaldırılırsınız." gibi bir mânayı kasdetmiş olabilir. Sözün, nüktenin altında bu mânâ yatıyor olabilir.

Yoksa bu mübarekler, Allah'tan geleceğe bir şey yapmazlar. Bu cümlenin mânası kapalı olduğundan, nükteli bir cümle olduğundan, bu kitabı neşreden şahıs:

"—Galiba burada bir cümle eksik kurmuş." diye kendisi bu köşeli parantezi koymuş.

Köşeli parantez ne zaman kullanılır? Esasen bu kısım o kitapta yok da; "Bana göre burada böyle bir şey olması lazım!" demek o.

(Yevme yekûnü ileyke ve ila'llàhi hâcetün) "Benim Allah'a hacetim olmadığı günde, sana ve senin gibilere ihtiyacım olur."

Bir kulun Allah'a muhtaç olmadığı zaman var mıdır? Yoktur.

O zaman sana da ihtiyacı yoktur.

“—Benim Allah’a ihtiyacım olmadığı bir gün sana olacaksa...” Böyle şeye ne denir? Farz-ı muhal.

“—Farz-ı muhal; olmaz ya, hani benim Allah’a ihtiyacımın olmadığı bir gün varsa, olursa, o zaman benim de sana ve senin gibilere ihtiyacım olur.” demek istemiş olabilir.

Bu kitabı neşreden oraya böyle bir eklenti yapmış ama, o eklenti olmadığı zaman da: *(Yevme yekûnü lâ ileyke ve ilâ emsâlike hâcetün)* “Benim sana ve senin emsaline ihtiyacım olduğu gün, sana bir hacetim olacak.”

İnsanların Allah’a ihtiyacının olmadığı bir zaman mümkün mü? Mümkün değil.

“—Eğer benim Allah’a ihtiyacımın olmadığı bir zaman olacaksa ki yoktur; o zaman sana ihtiyacım olur.”

“—Allah varken niye senden isteyeyim? Eğer Allah’a ihtiyacım yoksa, senden isterim ama Allah’a ihtiyacım olduğuna göre senden bir şey istemem.” demiş olabilir.

Tabii, hepsinden çıkan umumi mâna:

Ebû Türâb en-Nahşebî Hazretleri Allah’tan istiyor, kullardan bir şey beklemiyor. Eğer bir kul Allah’tan ister de mahlûkattan müstağnî olursa, onların elindekilere aldırılmaz, önem vermez, onlardan bir şey beklemezse; o zaman hakiki sûfî olur, hür bir insan olur. Kimseden beklediği olmadığı için, hakkı dobra dobra söyler. Hükümdar bile gelse, ona bile söyler.

Neden? Bir şey beklemez de ondan... Vermezse vermesin, varmış yokmuş aldırılmaz. Efe, Allah'tan başka kimseden korkmuyor.

c. Hakîkî Fakirlik

قَالَ وَقَالَ أَبُو تَرَابٍ حَقِيقَةُ الْغِنَى أَنْ تَسْتَغْنِي
عَمَّنْ هُوَ مِثْلُكَ وَحَقِيقَةُ الْفَقْرِ أَنْ تَفْتَقِرَ إِلَى مَنْ

هُوَ مِثْلُكَ

TS. 150/15 (Hakîkatü'l-gınâ en testeganî ammen hüve mislüke) Burada (misleke) denmiş, (mislüke) olarak okunması bana daha uygun geldi. Bu cümle yukarıdaki cümlenin arkasından

gelmiş, o bakımdan onun mânasını daha iyi açıklıyor gibi.

Ebû Türâb Hazretleri diyor ki;

(Hakîkatü'l-gınâ) “Zenginliğin hakikati, gerçeği, gerçek zenginlik...” Nedir? (An testeğanî ammen hüve mislüke) “Senin gibi olanlardan müstağni olmandır.”

Hakiki zenginlik budur. İnsanlara, mahlukata muhtaç olmaktan müstağnî isen hakiki zengin sensin.

(Hakîkatü'l-fakr) “Fakirliğin hakikati, hakikî fakirlik, (En teftekara ilâ men hüve mislüke) senin gibi olan mahlûkata ihtiyaç duymandır, muhtaç olmandır.”

“Hakiki zenginlik, senin gibi olan mahlûkata müstağnî olmandır, ihtiyaç duymamandır. Hakiki fakirlik de senin gibi fakir olan, âciz nâçiz kullara muhtaç olman; onlardan bir şey ummam, bir şey beklemendir.” Fakirlik budur, zenginlik odur.

Hani Büyük İskender gelmiş de filozofun başına dikilmiş:

“—Dile benden ne dilersen!” demiş.

Bakmış şöyle; “Gölge etme, başka ihsân istemem!” demiş.

“—Çekil başımdan da güneşimi kesme, gölge etme, başka

ihsân istemem. Paran başına çalınsın, senden bir şey istediğim yok!” demiş.

Neden? Adamın gururuna karşı yüzüne şamar vuruyor. Adamın başına dikilmiş; hükümdar, paralı pullu, muktedir,

iktidar sahibi...

“—Dile benden ne dilersen.” diyor.

“—Gölge etme başka bir şey istemem! Çekil başımdan, beni rahat bırak yeter, başka bir şey istemem.” diyor.

Bir filozofun Büyük İskender’e böyle dediğini söylerler.

Hakiki fakirlik, mahlukata muhtaç olmaktır. Hakiki zenginlik, mahlukata muhtaç olmamaktır. Mahlûkata muhtaç olmayan, Allah’a tevekkül eder, Allah’tan bekler, Allah’tan ister; Allah da verir.

Nasıl verir? Mûsâ AS'a, İbrâhim AS'a verdiği gibi, Muhammed- i Mustafa SAS Efendimiz'e verdiği gibi verir.

“—Niye peygamberleri misal veriyorsun, biz peygamber miyiz?”

Biz peygamber değiliz ama en büyük mucizeleri o sevgili, mükemmel kullarına verdiği gibi, onların ümmetlerinden salih, evliyâ kullarına da, ona benzeyen misaller veriyor. Tabii salih kullarına verdiği misalleri insanların bazıısı kabul eder, bazıısı kabul etmez.

Adam çıkar, kerameti inkâr eder ama gel bakalım mucizeleri de inkâr et! Mucizeyi inkâr edemez. Kur'ân-ı Kerîm yazıyor, âşikâr, ona gık diyemez. Hem peygamberlere Allah'ın yardımını olur, hem de sevgili kullarına, evliyâsına, salih kullarına... Misali çoktur. Birçok kulun başından geçmiş bin bir tane misali vardır.

d. Allah'tan Başkasına Şikâyet

قَالَ وَقَالَ أَبُو تَرَابٍ الَّذِي مَنَعَ الصَّادِقِينَ الشُّكُورَى
إِلَى غَيْرِ اللَّهِ الْخَوْفُ مِنْ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

TS. 150/16 (Kâle, ve kâle ebû turâbin) Aynı râvîlerin rivayet ettiğine göre, Ebû Turâb şöyle buyurmuş:

Râvî Ali ibn-i Hüseyin et-Temîmî...

(Ellezî menea's-sâdikîne's-şekvâ ilâ gayri'llâhi el-havfü mina'l- lâhi azze ve celle) “Allah'ın sevgili kulları Allah'tan başkasına hallerini

şikâyet etmezler.”

“–Nasılsınız?”

“–İyiyim, el-hamdü lillâh!”

“–Bir sıkıntın, derdin var mı?”

“–Yoktur, el-hamdü lillâh.”

Hiç şikâyet etmezler. Niye şikâyet etmezler? Allah'ın sadık kullarını, Allah'tan gayrıya hallerini şikâyet etmekten alıkoyan sebep nedir?..

(El-havfü mina'llâhi azze ve celle) ”Azîz ve Celîl olan Allah'tan korktukları için şikâyet etmezler.”

Neden? Çünkü kul, Allah'tan gayrıya şikâyetlenirse, Allah şefaatin keser.

“–Sen beni onlara mı şikâyet ettin? Kaza ve kaderime rızan yok mu senin? Seni edepsiz seni, sildim seni defterden.” der diye korkar.

Onun için, kadere rıza imanının en büyük şiarındandır.

Tasavvufun da en mühim duygularından biridir. Kaderi takdir eden kim? Allah... Hastalığı veren kim? Allah... Fakirliği veren kim? Allah...

Olayları tanzim eden, mukadderâtı yazan kim? Allah... Allah'tan şikâyet olur mu?

Onun için evliyâullah demişler ki:

“–Allah neylerse güzel eyler.”

“–Canım bazen ölüm oluyor, bazen kıtlık oluyor...” Neylerse güzel eyler kardeş, neylerse güzel eyler!

“—Ben bunu anlamadım.”

On fırın ekmek ye, anlarsın. Belki bir zaman anlarsın. Ne yapalım? Anlamayan anlamaz, anlayan anlar.

Anlayan, Allah’ın kahrından da lütfu kadar zevk alır. Hepsinin yerli yerinde olduğunu görür. Kaderin her cilvesine rıza gösterir.

“—Gösteremiyor.”

Amma ham adammışsın! Çocuk musun sen? Elma şekeri verince hoşuna gidiyor da acı bir ilaç verince; “İçmem onu!” diyorsun. O da ilaç. Acı ama ilaç; o da senin hastalığına şifa, faydalı.

Kötülükler olmasa, iyiliklerin kıymeti bilinir mi? Yokluklar olmasa, varlığın şükrü yapılır mı?

Her şey zıddı ile kâim olur. Zıddını tadacaksın ki, elindeki nimet olduğu anlaşılsın. Kış olacak titreyeceksin; yaz gelince rahatlayacaksın. Her şeyin zıddına göre kıymet kazandığını, ölçülüp biçildiğini bilmiyor musun? Hepsi güzel. Hepsinin yerli yerinde olduğunu erbâbı bilir.

Evlîyâullahtan büyük bir şeyh efendi, müridine demiş ki;

“—Allah sana salahiyet verse; ‘Kulum ne istersen yapacağım, dile bakalım.’ dese, ne yapmak isterdin?” Ben şimdi arkadaşlara diyorum ki;

“—Bana bir kamçı yapmadınız.” Nasıl kamçı? Şöyle meşin, aşağısından deri sarılmış, sıırım böyle buradan mihraba kadar uzamış uzun, sağlam, şak diye vurdun mu alimallah, orada ses çıkaracak güzel bir kamçı!

“—Ne yapacaksın hocam?”

“—Dövecek insanlar var, dayağı hak edenler var da onları döveceğim.”

Dayak da cennetten çıkma değil mi? Nasıl olduğunu bilmiyorum ama halk sözü olarak söylüyoruz; onun da faydası var.

Benim canım kamçı istiyor. Şöyle iyi bir kamçı olsa da birilerini dövsem... Gazetelerde neler okuyoruz, aklımızdan neler geçiyor. “Ah bir elimize geçse de; şunu dövsek.” filan diyoruz.

O şeyh efendi demiş ki... Akşam sohbetleri oluyor, böyle her zaman sıkışık değil ki. Şeyh müridlerle baş başa otururken, sormuş:

“—Sizin elinde iktidar olsa, imkân olsa ne yapardınız?” Kimisi demiş ki:

“—Efendim ben soğuğu hiç sevmiyorum; ‘Bütün mevsimler güzel olsun.’ isterdim.”

Sen ne isterdin?

“—Baklava börek isterdim.”

“—Ben yokuşları sevmem de, her taraf düz olsun isterdim.” Herkes bir şey söylemiş.

Birisi de kenarda boynu bükük oturuyormuş. Şeyh efendi ona da sormuş:

“—Evlâdım, sen ne isterdin? Elinde imkân olsaydı, elinde iktidar olduğu zaman ne yapardın? Bu yerin, göğün, dünyanın neresini değiştirirdin? Beğenmediğin neresi var? “

Boynunu bükmüş:

“—Efendim, ben düşündüm taşındım, hiçbir yerde bir kusur göremedim, her şey yerli yerinde... Böyle bıraktırdım.” demiş.

“—Tamam, imtihanı sen kazandın!” demiş

Hani şair, “Allah-u Teâlâ neylerse güzel eyler; lütfu da hoş, kahrı da hoş.” demiş ya... Tabii bu şiir, masa başında söylenir de, başına bir felâket geldiği zaman, kolay kabul edilir bir durum değil...

Hastalık geldi mi, karnı ağrıdı mı, yeri göğü inletiyor. Anasını, babasını, çoluğunu, çocuğunu ayağa kaldırıyor. Cihanı velveleye veriyor.

Ne olmuş? Beyefendinin karnı ağrımış veya başı ağrımış, şöyle olmuş, böyle olmuş. Başına küçücük bir olay geliyor, konu komşu toplanıyor, “Geçmiş olsun!” diyor. Bu ağlıyor.

Olmaz! İşin doğrusu, kabullenmek...

Dayanılması zor ama evliyâullah her şeyin Allah’ın kaderi olduğundan haberdar. Onun için hallerini gayrıya şikâyet etmemişler.

O sadık kulları, Allah’tan başka bir kimseye, hâlini şikâyet etmekten men eden nedir?

“—Allah’tan korkmaları...”

Utanırlar; “Ellerindeki nimetler, makamlar gider.” diye korkarlar, Peygamberimiz’i darıltmaktan korkarlar. Onlar için Allah’tan gelen her şey güzeldir, her şey yerli yerindedir; şikâyet etmezler.

Yakup AS, Yusuf AS’ı çok seviyormuş. Onun hasretinden çok ağlamış. Sormuşlar; “Niye bu kadar ağlıyorsun, kendini helak ediyorsun, üzüyorsun?”

Diyor ki:

إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ

(يوسف: ٨٦)

(Innemâ eşkû bessî ve huznî ila'llâh) [Ben gam ve kederimi sadece Allah'a arz ediyorum] (Yusuf, 12/86)

Ben derdimi Allah'a anlatıyorum, sizinle bir işim yok ki... Karışmayın, bırakın! Ben ağlırsam ona ağlıyorum. İstersem ondan istiyorum; şikâyetim ona, mükâlemem onunla... Allah'a şikâyet ediyorum, size ne!" demiş.

Tabii, mübarek peygamber... Bunu isyan olarak değil de samimiyetle dile getiriyor. Başa gelen olay acıdır da; "Çok seviyordum ama oğlumu aldın elimden, ne yapayım? Sen bilirsin, razıyım." diyor şikâyetini Allah'a yapıyor, başkasına şikâyet etmiyor..

Allah'a ağlıyor; "Allah'ım! Veren sensin, alan da sensin, verirsen verirsin." diye istiyor.

Çünkü dua etmek de kulun hakkıdır. Allahu Teâlâ Hazretleri, Kur'an-ı Kerim'de buyurmuş:

Biliyorsunuz, Allah-u Teâlâ Hazretleri:

أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

(المؤمن: ٦٠)

(Üd'unî estecib leküm.) "Bana dua edin, ben sizin duanıza icabet edeyim! Ben sizin duanızı kabul edeyim." (Mü'min, 40/60) buyurmuş.

Dua ibadet olduğundan dua da edebilir. Tenhada derdini Allah'a açabilir, gözünden yaşlar akıtabilir. Elini açar, boynunu büker, "Aman yâ Rabbi!" der, dertleşir.

O güzel bir şey... O dua, o tazarru, o niyaz güzel ama başkalarına hâlinden şikâyet, feryad, figan kötü... "Zaten bu dünyaya geleli gün görmedim, belâdan belâyaya uğradım, doğru düzgün bir şeye mi rastladım?" demek kötü.

Allah korusun, kimisi neler söylüyor! Buna benzer laflar söylüyorlar.

e. Allah'ın Akıllı Kulları

سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنِ زَكَرِيَّا النَّسَوِيَّ يَقُولُ
سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ إِبْرَاهِيمَ الشَّقِيقِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ
إِبْرَاهِيمَ بْنَ الْمُؤَلَّدِ يَقُولُ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ ابْنَ
أَحْمَدَ الرَّافِعِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ
التَّمِيمِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا تُرَابٍ النَّخَشَبِيِّ
يَقُولُ الْكَيْسُ مِنْ عُمَالِ اللَّهِ مَنْ حَفِظَ حَدَّهُ مَعَ اللَّهِ
تَعَالَى وَتَرَكَ الْعِلْمَ يَجْرِي مُجَارِيَهُ

TS. 150/17 (Semi'tü ahmede'bne muhammede'bni zekeriyyâ en- nesevî) Ahmed ibn-i Muhammed ibn-i Zekeriya en-Nesevî'den *işittim*. (Yekülü semi'tü aliyyeb'ne ibrâhîme's-şakîkiyyü.) O da Ali İbrahim eş-Şakîkî'den duyduğunu söyledi."

Burada hepsinin hayatları hakkında bilgiler var.
Tabi bunlar ravi...

(Yekülü: *Semi'tü ibrâhîme'bne'l-müvelled*)
“O da İbrâhim ibn-i Müvelled'den duymuş.”
Üçüncü ravi. Cüneyd'in talebesiymiş, buradaki
bilgilere göre 342 senesinde vefat etmiş.

(Yekülü: *Semi'tü muhammede'bne ahmed*)
“O da Muhammed ibn-i Ahmed er-Râfiî'den
işitmiş.” Bu son şahıs kadıymış. Hadis rivayet
edermiş. Sayda şehrinde, 317 senesinde
kendisinden hadis rivayetleri almışlar. Bu son
şahıs böyle bir hadis alimiymiş.

(Yekülü: *Semi'tü Ebâ Türâbini'n-Nahşebî*) Bu
hadisçi kadı şahıs da diyor ki: “Ben de bu Ebû
Türâb en-Nahşebî'nin şöyle dediğini işittim:”

(El-keyyisü min ummâli'llâhi men hafize
haddehû maa'llâhi teâlâ, ve tereke'l-ilme yecrî
mecâriyehû.)

(El-keyyisü min ummâli'llâh) “Allah'ın âbid
kullarından akıllı olan kimse şudur ki...”

Ummal, “iş yapan, çalışan, boş durmayan, âbid
kul” demek.

Allah'ın âbid kullarının akıllısı nasıl insandır?

(Men hafize haddehû maa'llâhi teâlâ) “Allah-u
Teâlâ Hazretleri'nin divanında hududunu,
çizgisini bilen, çizgisini aşmayan kimsedir.”
Haddini bilir; şımarmaz, şaşırılmaz, haddini
aşmaz, edepsizlik yapmaz. Geri durmaz, ileri
gitmez. Hem çalışır, hem de haddini bilir. Hem
gayretlidir, hem mütevazıdır, hem saygılıdır.
(Ve tereke'l-ilme yecrî mecâriyehû) “Ve ilmi
de kendi akışına bırakır.”

“İlmi kendi akışına bırakmak” sözünün mânası kapalı. Acaba ne demek? Allah’ın huzurunda haddini bilir ama, ilmi kendi akışına bırakır.

Muhterem kardeşlerim! İnsan Allah’a tevekkül ederse, teslim olursa, takvâ ehli olursa Allah ona bilmediği şeyleri öğretir. Başkalarının bilmediği şeyleri gösterir. Ma’rifetullahı öğretir.

Allah’ı bilmeyen bir insan, insanlara tarif edebilir mi? Edemez.

Öyle kolay mı?

Köre anlat bakalım, yeşil ile kırmızı arasında ne fark var?

“—Yeşil yaprakların arasında kıpkırmızı bir gül gördüm.”

“—Yeşil yaprak nasıl olur, kırmızı gül nasıl olur, yeşille kırmızının farkı ne?”

Anadan doğma kör, renkleri bilmiyor; anlat bakalım! Gören kimse, köre anlatamıyor. Kör ona anlatabilir mi? Anlatamaz.

Allah’ı bilmeyen kimse onu başkasına anlatabilir mi? Anlatamaz. Pekiyi, kullara Allah’ı kim anlatır? Kendisi... Kul edebini bilir, sakınırsa, Allah ma’rifetullahı kula ihsân eder, ona öğretir. O da Allah’ı bilir, tanır.

Ma’rifetullah ne demek? Tanımak demek. *(İlmu’llâhi ma’rifetu’llah) denmiş. Allah’ı tanımak, Allah ile tanışık olmak, dost olmak.*

Nasıl olacak bu? Allah senin gördüğün hiçbir şeye benzemez ki, şunun gibi diyeyim. Hiç bir şeye benzemezse, benim gördüğüme benzemeyen

bir şeyi ben nasıl bileceğim?

O bildirmeye de kâdirdir. Allah her şeye kâdir olduğundan, hiç bir şeye benzemeyen, hiç emsali olmayan kendisini de kullarına tanıtmaya, kullarının gönlüne ma'rifetullahı ihsân etmeye kâdirdir. Kullarını ma'rifet ehli, irfan ehli, ârif-i billâh, kâmil insan etmeye kâdirdir. Tatmayan bilmez. İşte bunu diyor.

Allah'ın âbid kullarının akıllıları, Allah'ın huzurunda haddini bilir, ilmi akışına bırakır. "Bırak! O nasıl isterse öyle yapın!" diye düşünür. Orada, "Yâ Rabbi! Şöyle istiyorum, böyle istiyorum. Göster kendini, bir göreyim!" ve saire olmaz

Dur bakalım! Orası öyle çok konuşmaya da gelmez. Çok konuşanın hatası çok olur. Sen haddini bil! Ev sahibine; "Bana şu ikramı, bu ikramı yap!" diye akıl mı vereceksin?

Tabi o takvâdan, edepten dolayı da Allah-u Teâlâ Hazretleri ona irfan hazinelerini ihsan eder, irfan hazinelerinin kapılarını açar. Gönlünü ma'rifetullahla doldurur. Kafası, gönlü, içi hazine ile dolu olur. Konuşursun, "Bu mübarek bu kadar bilgiyi nereden biliyor?" diye şaşırırsın.

Mevlânâ Hazretleri'nin Mesnevî'sindeki o bilgiler, o nükteler, o güzel sözler nereden geliyor, nasıl oluyor bunlar? Allah-u Teâlâ Hazretleri, insanın gönlünü ma'rifetullahla doldurdu mu, o Allah'ın has kulu oldu mu, ne olur?

Kırk gün Allah'a kulluk ve ibadet eden kimsenin, kalbinden hikmet pınarları akmaya başlar. Ağzından bal akmaya, dilinden inci mercan saçılmaya başlar.

Neden? Çünkü Allah perdeleri açtı, ma'rifetullahı mazhar eyledi, hoş şeyler ihsan eyledi. O zaman oldu.

Bu nasıl olur? Akıllılar bunu nasıl elde etmişler?

“—Allah'ın hududunu bilerek, Allah'ın huzurunda edepsizlik yapmayarak, hadlerine riayet ederek, ilmi de akışına bırakarak.”

İşte o zaman Allah verir.

f. Allah Alimleri Konuşturur

18. paragraf:

قَالَ وَقَالَ أَبُو تُرَابٍ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُنْطِقُ
الْعُلَمَاءَ فِي كُلِّ زَمَانٍ بِمَا يُشَاكِلُ أَعْمَالَ أَهْلِ
ذَلِكَ الزَّمَانِ

TS. 150/18 (Kàle, ve kàle ebû turâbin) Aynı râvi Ebû Turâb Hazretleri'nin şöyle buyurduğunu söyledi:

(İnna'llàhe azze ve celle yüntıku'l-ulemâe, fî külli zemânin, bimâ yüşâkilü a'mâle ehli zâlike'z-zemâni) Allahu Teâlâ Hazretleri her zamandaki kendi hak alimlerini, o zamanın insanlarının yaptığı işlerdeki müşkülleri

halledecek şekilde konuşturur.” Sevgili, has, alim kullarını halkın ihtiyacına uygun tarzda konuşturur. O zamanın müşkülleri neyse, onun cevabı olan güzel sonucu neyse, alimlerine onu konuşturur.

Kullarını sevgili, alim kulları vasıtasıyla müşküllerden kurtarır, onları irşad ettirir; onların ihtiyacı olan bilgileri alimlere söylettirir. Onlar da bilirler, anlarlar. Allah sevdiği kullarının gönüllerine, o soruların cevaplarını ihsân ediyor.

Adam vaaza gelir, aklında bir soru var, hocaya soracak. Hoca vaazda cevabını verir. Adam sormaya lüzum hissetmeden kalkar gider.

Necip Fazıl'ın şeyhi [Abdülhâkim Arvâsî Hazretleri] Beyazıt'ta vaaz veriyormuş. O zamanda ona büyük alim diyorlarmış. Üç şahıs demiş ki:

“—Madem bu büyük alimmiş, sohbetine gidelim! Üç mesele düşünelim; o bize vaazda sormadan bunun cevabını versin.”

Oturmuşlar vaazda, üçü de birer mesele düşünmüş. “Hoca, şu müşküle cevap versin.” diye üç meseleye cevap olacak şekilde düşünmüşler. Vaaza oturmuşlar, hocaya sormamışlar. Hocaefendi gelmiş, kürsüye oturmuş, takip ettikleri kitabı açmış, derse başlamadan önce besmele çekmiş, hamd etmiş, salât-ü selâm getirmiş.

“—Ey cemaat-i müslimîn! Geçen hafta şurada kalmıştık. Oradan devam etmemiz lazım amma, önce şu üç meseleyi cevaplandırayım da öyle geçelim!” demiş.

O üç meseleyi cevaplandırmış, ondan sonra vaazına geçmiş.

g. Himmetini Muhafaza Et!

قَالَ وَقَالَ أَبُو تَرَابٍ أَحْفَظْ هَمَّكَ فَإِنَّهُ مُقَدِّمَةٌ
الْأَشْيَاءِ فَمَنْ صَحَّ لَهُ هَمُّهُ صَحَّ لَهُ مَا بَعْدَ
ذَلِكَ مِنْ أَعْمَالِهِ وَأَحْوَالِهِ

TS. 151/19 (Kàle, ve kàle ebû turâbin: İhfaz hemmeke, feinnehû mukaddimetü'l-eşyâi; femen sahha lehû hemmehû, sahha lehû mâ ba'de zâlike, min ef'âlihî ve ahvâlihî) ”

Aynı râvi, Ebû Turâb'ın müridlerine, Allah yolunun heveslilerine şöyle söylediğini rivayet ediyor:

(İhfaz hemmeke) “Himmetini kaybetme, iyi muhafaza et, himmetini koru!”

Himmet ne demek? Bir kimse, Allah'ın sevgili kulu olmaya niyet etmiş, onun için bu yola girmiş. Allah'ın sevgili kulu olmak, “Armut piş, ağzıma düş!” demekle olur mu, öyle kolay mı? Olmaz.

“—Ağacın altına yan gelip yatayım, armut olgunlaşsın, ağzımı açayım, pat diye ağzıma düşsün!”

Ne diyorsun sen? Deli misin, hasta mısın, divane misin, şaşkın mısın? Seni tembel seni!

Önce himmet edeceksin! Himmet ne demek?

“–Şeyhte himmet olur.” diye duyduk da müridde de himmet olur muymuş?

Olmaz olur mu? Müridde de himmet olacak. Himmet ne demek? Gayret demek.

“–Şeyhim bana himmet etti.” Ne demek?

“–Şeyhim benimle meşgul oldu, bana geldi, benim için çalıştı.” demek.

Pekiye müridde gayret olmayacak mı? Elbette olacak. Gayret olmazsa olur mu?

(İhfaz hemmeke) “Himmete gayretini iyi muhafaza et, kaybetme!”

Bu yola hevesle girdin. Tesbihleri çekmeye ağlayarak, sızlayarak, gözyaşı dökerek, ne heyecanlı günlerle başladın. Ne tatlı çekiyordun. Ne oldu şimdi, ibre nereye gitti? Geriye gitti. Olmaz!

(İhfaz hemmeke) “Himmetini muhafaza et, derecenı kaybetme, derecenı düşürme, çalışma şevkini azaltma! (Feinnehû mukaddimetü’l-eshyâ) Çünkü her şeyin başlangıcı, bu himmettir. Senin himmetin, gayretin ne kadarsa, nimetin, mükâfâtın ona göre olacak.” Himmet edeceksin, gayret edeceksin.

Hizmet etmek de bir çeşit himmettir. Müridin himmeti, hizmettir. Hizmet edeceksin Allah yoluna, Allah’ın sevdiği işlere hizmet etmeye koşturacaksın. Tembelleşmeyeceksin, gevşemeyeceksin, durmayacaksın; gayretli olacaksın. Çünkü her şeyin başlangıcı, aslı, esası, öncüsü budur.

(Femen sahha lehû hemmehû) “Kimin bu gayreti sıhhatli, yerli yerinde ve tamam olursa; (sahha lehû mâ ba’de zâlike) bundan sonra işleri iyi gider. Seyr-ü sülûk’u, tasavvuftaki ilerlemesi güzel olur.”

(Min ef’âlihî ve ahvâlihî) “Kendisinden güzel fiiller sâdır olmaya başlar. Kendisinde ârif kullarda zuhura gelen güzel haller zuhur etmeye başlar.”

Neden? Çünkü gayreti iyi... Sağlam girdi, gayretini de azaltmadı, himmetini kesmedi. Tamam, gider.

Onu yapmasaydı ne olurdu? Himmeti düşünce, Allah’ın nimeti kesilirdi. İnsan gayret edecek.

“—Ama tembelliği seviyor, çalışmayı sevmiyor!”

Kim ahireti, cenneti çalışmadan kazanacağını sanıyorsa hata eder. Çalışacak! Kim “Cenneti çalışarak kazanırım!” diye düşünürse, o da hata eder. Çünkü ne kadar çalışsa, cenneti elde etmeye yetişmez. Yine yetmez.

Ne yapacak? Çalışacak ama boynunu da bükecek; ”Yâ Rabbi! Ben âciz bir kulunum, karınca gibiyim. Biçareyim; gayretim, kuvvetim sınırlı. Eksişim, kusurum çok. ‘Her dem hatadır kârımız’ dediği gibi şairin, işimiz her daim hatadır, aman yâ Rabbi!” diyecek, yalvaracak, yakaracak.

h. Kanaat Nedir?

قَالَ وَقَالَ أَبُو تَرَابٍ الْقَنَاةُ أَخَذُ الْقُوتِ
مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

TS.151/20 (Kàle, ve kàle ebû turâbin) Yine aynı râvi Ebû Turâb en-Nahşebî Hazretleri'nden şöyle rivayet etti:

(El-kanâatü ahze'l-kùti mina'llâhi azze ve celle) “Kanaat, azığı Azîz ve Celîl olan Allah’tan almaktır.”

Biz neye kanaatkârlık diyoruz? Allah’ın verdiği nimetle yetinmeye, hırsız olmamaya, şükür halinde olmaya diyoruz.

Aslında kanaat nedir? Kanaati şöyle tarif etmiş: “Rızkı, azığı Allah’tan almaktır.”

Hepimiz çalışıyoruz. Kimimiz memur, kimimiz tüccar, kimimiz işçi, kimimiz rençber... Herkes çalışıyor, bir şey kazanıyor. Fakat herkes çalışmasının karşılığı kadar almıyor, farklı farklı alıyor. Şimdi diyeceksiniz ki, “Bebek çalışmıyor onun da rızkı geliyor.”

Bebek çalışıyor mu? Annesinin kucağında... Şair güzel söylemiş, diyor ki:

“—Süt bile annesinin memesinden çocuk emince gelir.”

O da çalışıyor. Kendisi küçücük gayretiyle çalışıyor. Emince geliyor, emmeyince gelmiyor.

“—Alsana şunu, açsana be evlâdım, al şu memeyi!”

Almıyor, emmiyor. Hadi ver bakalım sütünü çocuğa! Almıyor, hasta... Gayret edince, emince süt geliyor.

İnsan Allah'tan bekleyince, Allah bir yerden verir ama bunu herkes anlayamaz. Sebepleri görür de müsebbibi göremez.

Halbuki gönderen Allah'tır, o verir. Bazen doğrudan doğruya verir.

Rahmetli annem anlatırdı:

Çoluk çocuk sahibi bir adamcağız varmış. Evde çoluk çocuk aç. Fakirlik var, yoksulluk var. Çalışacak, çalışmak niyeti var. Sabahleyin çıkarmış, iş ararmış, bulamazmış. İşi yok.

Hani, "Türkiye'de işsizlik çok fazla!" deniliyor. Bu kadar insan Almanya'ya, Avrupa'ya niye gitti? Burada iş olmadığından, iş bulamadığından, iş sahaları açılmadığından gitti.

Adamcağız iş bulamayınca camiye gidermiş, sabahtan akşama kadar ibadet eder; ondan sonra eve gelirmiş. Hanım eline bakarmış. Hem utandığından hem de onun da morali bozulmasını diye; "İş bulamadım." diyemezmiş,

"—Hanım! Çok zengin bir yere çalıştım ama, efendi bu akşam yevmiyemi vermedi; ben de istemeye utandım." dermiş.

"—Çocuklar aç!"

"—Ne yapayım, istemeye utandım."

Ertesi gün yine gitmiş, iş aramış; yine yok... Abdest almış, akşama kadar camide ibadet etmiş:

“—Aman yâ Rabbi! Çoluk çocuğum aç... Sen bilirsin!” diye yakarırmış. O durumda olan bir insan nasıl dua ediyorsa artık...

İkinci akşam, yine bir şey yok. Üçüncü gün yine iş aramış, yine iş yok. Olmayınca olmaz. Akşam eve gelmiş, korka korka kapıyı açmış. Hanımı bu defa güleç yüzle karşılamış. Bakmış içeriden mis gibi yemek kokusu, ekmek kokusu geliyor.

“—Allah Allah! Hanım bu ne hal?” demiş.

“—Sen hani ‘Zengin bir kimseye çalışıyorum!’ demiştin ya, sen herhalde ona söyledin. “Bizim çocuklar aç!” dedin. Bugün hizmetçisi geldi. Şoförlerle yiyecekler içecekler, malzemeler getirdi, şu kadar para verdi, hakikaten de çok cömertmiş.” demiş. Adamın ağzı açık kalmış.

Rahmetli annem öyle anlatırdı. Tabii Allah’a ibadet edip dua edince, haberi bile olmadan başka bir yerden Allah rızık gönderiyor.

“Kanaat, rızkı Allah’tan almaktır.” Sen kanaat edersen, dürüst olursan, namuslu olursan, Allah’ın rızasını gözetirsen, Allah sana o rızkı verir. Allah rızka kanat bile verir.

Örümcek, bir harabenin, viranenin bodrumuna yuvasını yapıyor. Bodrumun köşesine sinek uçuyor pır pır pır veya kelebek takılıyor pır pır pır. Örümcek de onu yiyor. Rızka kanat vermiş Allah, rızkı uçuyor, örümcek ağına takılıyor, örümcek de onu yiyor. Bak Allah rızka kanat bile veriyor.

Peygamber Efendimiz SAS buyurmuş ki:

رِزْقُكَ يَطْلُبُكَ كَمَا تَطْلُبُهُ

(Rızkuke yatlıbüke kemâ tatlıbühû) “Senin onu aradığın gibi rızkın da seni arıyor.”

Biraz sonra burun buruna karşılaşacaksınız. O da seni arıyor. Allah ona emretmiş; “Sen şu kulumun rızkısın, git onun yanına.”

Sen de onu elde etmek için gidiyorsun. O nereden gelirse gelir, ne kadar virajlar olsa da sen korkma, birazdan toslaşacaksınız; o senin avucuna gelecek.

Ne yapacaksın? Harama iltifat etmeyeceksin! İşte kanaat o.

“—Efendim! Harama el uzatmazsan olmuyor, herkes çalışıyor çırpıyor, çocuklar aç mı kalsın?” Haram yedirmeyeceksin!

“—Oluyor mu bu devirde, maaş yetmiyor.”

Yetmiyorsa, o işi başkasına bırak, yeten bir işe bak. Hem o maaşı alacaksın, hem de rüşvet alacak, hırsızlık yapacaksın. Öyle şey olur mu?

İnsanlar bunu neden yapıyorlar? O rüşvetçiler, hırsızlar, zalimler, gaddarların paraya hırsı var; hırstan yapıyorlar. Hırsın karşısında ne var? Hırs kötü bir huy... Hırs olmaması lazım! Ne olması lazım? İnsanda kanaat olması lazım! Kanaat oldu mu hırs sahibi olmaz. Hırs sahibi olmayınca kötü yola sapmaz.

“—Kanaat; rızkı, azığı Allah’tan istemektir, Allah’tan almaktır. Haramdan, şeytandan, rüşvetten, kötü yoldan almamaktır.”

Bu kanaat esrarengiz bir şeydir. Rızkın sana gelince, kendi kazandığından sanıyorsun. Nereden geldiğini bilmiyorsun. Ötekisi de haramdan kazanıyor. Haramı yemezse, “Aç kalacağım!” sanıyor.

Ama haramdan kazandığı için, o haramı almasa yine geleceğini de ispat edemiyorsun. İspat edilemeyen, fiilî bir durum olduğundan, haramdan kazanmasa helalinden de kazanacağını ispat edemiyor.

Kanaat onun için perdenin arkasında bir şey. Ama basireti olan insanlar söylüyor. Peygamber Efendimiz;

“—Korkma, haris olma, kanaatkâr ol, kalbin kânî olsun; rızkın seni arıyor.” diyor.

Kanaatkâr ne demek? Kalbi kânî olmak, kalbi ikna olmak demek.

Hani sen bir adamı alıyorsun, “Kardeşim, o mesele öyle değil, şöyledir.” diye anlatıyorsun. Sonra soruyorsun:

“—İkna oldun mu?”

“—İkna oldum, tatmin oldum, inandım.” diyor.

“—Rızkı Allah’ın sana vereceğine kânî misin?”

“—Kâniyim, kanaatkâr.”

“—Allah’a kânî değil misin?”

“—Ya gelir, ya gelmez. Belki aç kalırım.”

“—Kepaze, kerata! Şimdiye kadar rızkı sana başkası mı veriyordu?”

“—Ben bilmiyorum, daireden alıyorum.” “—Onların hepsi sebep...”

Allah sana sıhhat, akıl, imkân vermeseydi bunlar olur muydu? Sen o işi kendim yaptım sanıyorsun, ama deli olsaydın ne olacaktı? Bosna’da olsaydın, muhasara altında olsan ne olacaktı. Sırp’ın eline esir düşseydin ne olacaktı?

Yirmi kişiyi bağlamışlar, kapatmışlar bir yere; on gündür yemek vermemişler. Ne olacaktı? Gördün mü, rızkın gelişi senden değilmiş.

Ama anlatamıyorsun ki... Herkes anlayamaz, arifse anlar.

Bilenlerin bildirmesinden bilirse anlar, bilmezse kafasına dank edinceye kadar anlamaz. Ama mü’min bu konuda ikna olmuştur, rızkı Allah’ın vereceğine kânîdir. Kanaatkârlık o...

Millet kanaatkârlık ile kanaati, bu Arapça tabirleri bilmiyor. Bu sözlerin arkasında yatan gerçek mânâları anlayamıyor. Bunca yıllık hocayım, ben onu gördüm.

Soruyorum:

“—Tûl-i emel nedir?”

Tûl, uzunluk demek; emel de ummak demek. Tûl-i emel; umuşun, ümidin, arzunun uzunluğu demek. Kelimeler anlaşılıyor da, izahını kimse bilmiyor.

Tûl-i emel; emelin, arzunun uzunluğu iyi mi, kötü mü? Defterin neresine yazılmış; iyi tarafına mı, kötü tarafına mı? Kötü... Alimler, “Tûl-i emel çok fena!” demişler.

Hoppala! Bu tûl-i emele niye fena demişler. İşte kısa değil, uzun bir şey. Uzun bir şey kısasına göre daha iyi değil mi?

Hayır, kısa emel iyi, uzun emel fena...

Bu ne demek? Yıllarca sorun, imtihan edin, not alın; kimse bilmiyor, ben hayret ettim. Allah bildirirse biliyor, bildirmezse bilmiyor.

Muhterem kardeşlerim! Tûl-i emel hepimizde var, hepinizde var. Aman tûl-i emeliniz olmasın, tûl-i emeli içinizden atın!..

Büyük sùfîlerin ihtar edip durdukları şey, sizin, hepinizin içinizde; haberiniz yok... Hepinizin içinde tûl-i emel var.

“—Hocam yapma! Sen bu akşam bizi korkuttun. Nasıl bir şey bu tûl-i emel? Benim boyum bir seksen beş. İki metre midir, içime sığmış mı, ucu dışarıda mı kalmış, neyin nesidir bu?”

Muhterem kardeşlerim! Tûl-i emel, insanın daha uzun yaşayacağını sanması demek. Hepimiz öyle sanmıyor muyuz? İçimizde yarına ölecek gibi hazırlanan var mı? Var mı kefenini hazırlayan, var mı borçlarını ödeyen, var mı herkesle helalleşen, var mı yarın ölmeye hazır olan? Yok.

Hepimiz tûl-i emeldeyiz, hepimiz İmâm-ı Gazâlî'nin “kötü” dediği bir vafın içine girmişiz. Ne diyoruz:

“—Daha yirmi yıl, otuz yıl, elli yıl yaşarım; emekli olurum. Emekli maaşımı alırım, iş yaparım, çocuğumu evlendiririm, hacca giderim, sakal bırakırım, günahlarımı affettiririm. Namaz, oruç borçlarımı öderim...”

Ya yarın öleceksen be adam! Yarın öleceksen; nasıl yirmi, otuz yılın hesabını yapıyorsun. Belki yarın Azrail gelecek!

“—Yok yâ, bana gelmez! O kadar insan var, hepsini bırakıp da bana mı gelecek? Bula bula beni mi bulacak?”

Hepimiz böyle düşünüyoruz, herkes böyle düşünüyor. Ölüm pat diye başına geliveriyor; hazırlık yok, tedbir yok.

Namazlarını ödemiş mi? Yok... Borçlarını kapatmış mı? Yok.

Herkesle helalleşmiş mi? Yok...

Büyüklerin “kötü” dediği kadar varmış. Bu duygu kötüymüş, çünkü insanı gaflete düşürüyor.

“—Ben nasıl olsa ölmem, nasıl olsa ölüme yirmi yılda, otuz yılda, kırk yılda hazırlanırım.”

Hazırlanırsın ama, yaşarsan hazırlanırsın. Yaşayacağına garantin var mı?

“—Yok ama, ümidim var!”

Ha o ümit, tûl-i emel... Tûl-i emel, ümidin uzunluğu... Kaç yıl yaşayacağını ümit ediyorsun?

“—Dalağım sağlam, midem sağlam, kemiklerim fena değil. Otuz beş yıl daha bu makinem beni taşır, götürür.”

İşte tûl-i emel bu muhterem kardeşlerim, millet bunu bilmiyor.

Kanaat nedir? Kanaat; Allah'ın sana rızkı vereceğine kânî olmuş, iknâ olmuş olman.

“—Allah rızkı verir, ben harama sapmam. İstemem, rüşvet teklif etme bana!” diyebiliyor musun?

Yirmi yıl, otuz yıl önce yaşanmış bir olay... Bizim mühendis arkadaş bir işe tayin olmuş. Kozyatağı'nda otururdu. Sağsa Allah ömür versin, öldüyse rahmet eylesin... Belediyenin fen işlerine geçmiş. Müteahhit gelmiş, demiş ki;

“—İnşaatı yaptım, altı yedi aydır ruhsat vermiyorlar. Bir kusurum yok müdür bey! Allah aşkına gelin, bakın, kontrolünü yapın, ruhsatımı verin!”

“—Olur kardeşim! Şu günüm müsait, gelin!” demiş.

Binmişler arabaya, gitmişler. Bakmış, kontrollerini yapmış. Plana göre güzel yapılmış. Belediyece bir kusur yok. İmzalamış kağıdı, vermiş. Dairesine gelirken adam utana sıkıla cebinden bir zarf çıkarmış:

“—Müdür bey! Allah sizden razı olsun, buyurun.” Kaşlarını çatmış:

“—Bu ne?” demiş.

“—Allah razı olsun müdür bey, senden önceki müdür bu iş için yedi aydır beni uğraştırıyordu. Sen yarım saat içinde yaptın!”

Şoföre, “Kenara çek, durdur arabayı!” demiş. Adamın yakasına yapışmış, dut ağacı gibi silkelemeye başlamış, demiş ki;

“—Ben senden para istedim mi, bu işi yapacağım ama şu kadar para ver, dedim mi?”

“—Demedin müdür bey, yapma, kızma, sinirlenme!”

“—İşte sizler böyle yaparak müdürlerin huyunu bozuyorsunuz. Bu benim vazifem; kontrolünü yaptım, sen rüşvet veriyorsun.” demiş. “Ötekisi rüşvet vermediği zaman, onun işini altı ay geciktiriyor ki rüşvet alsın; veyahut az verdi diye yapmıyor ki çok rüşvet alsın. Bak huy böyle bozuluyor, bir daha böyle yapmayın!” demiş.

İhzâ almak. Ne demek?

“—Rızkın Allah’tan geleceğini bilmek, harama sapmamak” demektir.

Allah seni yaratmış mı? Yaratmış. Bu yaşa getirmiş mi? Getirmiş. Rızkını verecek mi? Ölünceye kadar verecek. Ömrün bittiği zaman, rızkın da kesilecek ama ölünceye kadar ne takdir ettiyse, o olacak.

Kânî misin buna? Kânîyim.

Tamam o zaman sıkı dur, sağlam dur. Bak bu kadar anlattım sana; harama sapma, hırsla kapılma, telaşa düşme, rızkını haramdan isteme! İşte kanaat bu...

Kanaati millet başka bir şey sanıyor.

“—El-hamdü lillâh çok şükür yâ Rabbi! Bugün de yedik, doyduk.”

Kerata! Zaten yediğın haram... Senin şükretmeye hakkın yok ki. Az da yesen, çok da yesen, yediğın haram olunca; "Çok şükür yâ Rabbi!" demek kanaat değil.

"–Kanaat; rızkın Allah'tan geldiğine ikna olup, harama sapmamak." demek.

Vaiz diyor ki:

"–Haram yeme kardeşim, dur!"

"–Ne olacak? Haram yemeyeceğim de helâl gelecek mi bana?"

"–Gelecek, korkma! Allah gönderir."

"–Kànî oldun mu?"

"–Oldum, tamam."

Ama vaiz gittikten sonra harama sapıyor.

Adam beş vakit camiye geliyor, bakkal dükkânında içki satıyor.

"–İçki haram!"

"–Ne yapayım? Bunu satmasam gelirim olmuyor."

Fesübhanallah! İçki şişelerinin arasına veya dükkânın başka bir yerine de levha asmış:

الرِّزْقُ عَلَى اللَّهِ

(Er-rizku ale'llàh) [Rızık Allah'a aittir, rızkı veren Allah'tır.]

"–Allah rızkı kullarına verecek, kànî oldun mu?" "–Oldum."

“—Bu içkiler ne o zaman? Bunlar haram! Hani haramdan almayacaktın? Hani helâldan geldiğine kânî olmuşsun?”

Bunları böyle anlatmamışız. Millet bunları böyle bilmiyor; kanaati, tûl-i emeli başka şey sanıyor. Onun için, herkes İslâmî bakımdan hasta durumda...

i. Kadere Rıza Göstermek

قَالَ وَقَالَ أَبُو تُرَابٍ مِنْ اسْتَفْتَحَ أَبْوَابَ الْمَعَاشِ
بِغَيْرِ مَفَاتِيحِ الْأَقْدَارِ وَكُلِّ إِلَى حَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَسُئِلَ
مَا مَفَاتِيحُ الْأَقْدَارِ فَقَالَ الرِّضَا بِمَا يَرِدُ عَلَيْهِ فِي
كُلِّ وَقْتٍ مِنْ أَسْبَابِ الْغَيْبِ

TS. 151/21 (Kàle ve kàle ebû turâbin: Meni'stefteha ebvâbe'l- meâşi bi-gayri mefâtîhi'l-akdâri vükkile ilâ havlihî ve kuvvetihî)

Ebû Türâb Hazretleri buyurmuş ki: “Geçimin kapılarının açılmasını, kaderin anahtarlarından başka bir şeyle açmaya çalışan kimse; kendi gayretine, kendi haline terk olunur. Ondan Allah'ın yardımı kesilir.”

(Fesüile: Mâ mefâtîhu'l-akdâri?) “Kaderin anahtarlarından kasdın nedir?” diye soruldu.

(Fekàle) Buyurdu ki: (Er-rıdâ bimâ yürîdü aleyhi fî külli vaktin min esbâbi'l-gaybi) “Gayb sebeplerinden kendisine gelen şeylere rıza göstermesi.”

Allah'ın her an kendisine bin bir türlü ikramı var. Allah'tan kendisine gelen lütufları bilip de ona razı olunca, o zaman kaderin anahtarlarını kullanıyor demektir.

Ona razı olmayınca, kendi haline terk olunur, bırakılır ve Allah'ın yardımını kesilir. O zaman harama, günaha sapar. *Allàhu a'lem bi's-savâb...*

*Sübhâne rabbike rabbi'l-izzeti ammâ yesifûn.
Ve selâmün ale'l- mürselîn. Ve'l-hamdü li'llâhi
rabbi'l-âlemîn...*

El-fâtihah!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

05. 08. 1995 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

**SERVER
Kürsü**